

Кременецький ліцей у структурі навчальних закладів Другої Речі Посполитої

У статті висвітлено діяльність одного з провідних навчальних закладів міжвоєнної Волині – Кременецького ліцею. Проаналізовано основні структурні підрозділи ліцею, досліджено національний склад його учнів і кадрове забезпечення викладацького складу. З'ясовано роль закладу як осередку польської культури на Волині.

Ключові слова: Волинь, міжвоєнний період, освітня система, ліцей, польська культура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Упродовж міжвоєнного періоду уряди Другої Речі Посполитої приділяли пріоритетну увагу розбудові польського шкільництва на змішаних за національним складом теренах, у тому числі й на Волині. У 1920–1930-х рр. на західноволинських землях створено доволі розгалужену мережу початкових, середніх, професійно-технічних та позашкільних польськомовних навчальних закладів. Зміст і характер навчання в цих школах відповідали завданням політики національно-державної асиміляції, яку проводили польські уряди в міжвоєнне двадцятиліття. Важливим у їхній діяльності був й ідеологічний складник – громадянське виховання молоді в дусі «польського патріотизму», пропаганда серед місцевого населення здобутків польської культури та мистецтва.

Чільне місце в структурі польських середніх навчальних закладів міжвоєнної Волині займав Кременецький ліцей. У розбудові нової системи освіти на західноволинських землях цьому навчальному закладу відведено особливу роль. Ішлося не лише про відродження освітніх традицій Волинського ліцею ХІХ ст., закритого свого часу російською владою, а й про важливу ідеологічну й культурну роль, яку повинен відігравати цей навчальний заклад у справі поширення польських культурних впливів на Волині.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз публікацій з історії міжвоєнної Волині засвідчує, що досліджувана проблема є маловивченою у вітчизняній історіографії. Більшість публікацій вітчизняних істориків стосується діяльності україномовних шкіл на Волині, частково – шкільництва національних меншин (євреїв, чехів, німців, росіян). Окремі питання розвитку польськомовного шкільництва на Волині розкривають Н. Оболончик [8; 9], В. Доброчинська [7], І. Скакальська [10]. Історію Волинської гімназії, а згодом ліцею у Кременці від часу його заснування до ліквідації російською владою ґрунтовно дослідив польський історик А. Шмит [11]. Деякі аспекти діяльності цього навчального закладу в ХІХ ст. висвітлено в ювілейному виданні, яке побачило світ у 2015 р. і стало спільним доробком українських та польських істориків [12].

Мета статті – розкрити діяльність Кременецького ліцею в умовах відродженої Польської держави, показати його місце та роль у системі навчальних закладів міжвоєнної Волині.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Кременецький ліцей відновив свою діяльність на підставі наказу «начальника держави» Ю. Пілсудського від 27 травня 1920 р. [13, с. 62]. Тоді ліцею передано все рухоме й нерухоме майно, яке належало цій інституції на момент її закриття російським урядом. У лютому 1922 р. Рада міністрів своєю постановою визначила організаційні засади діяльності Кременецького ліцею. Особливістю цього навчального закладу було те, що його виділили в окрему адміністративну одиницю (11-й шкільний округ) у системі освітніх установ Польщі. Очолював його куратор (візитатор ліцею), що підпорядковувався безпосередньо міністру віросповідань і народної освіти [2, арк. 4]. Першим куратором Кременецького ліцею став Марек Пекарський. Цю посаду він обіймав від 1922-го до 1926 р. У наступні роки кураторами ліцею працювали Юліуш Понятовський (1927–1934) і Стефан Чарноцький (1936–1939).

Кременецький ліцей мав багатогалузеву структуру, яка охоплювала навчально-виховні заклади різних рівнів, починаючи від дошкільних установ та закінчуючи навчальним закладом вищого рівня – педагогіумом. Формування освітньої мережі ліцею розпочалося в січні 1921 р., коли на підставі рішення Міністерства віросповідань і народної освіти відкрито його першу освітню установу – учительську семінарію. Завдання семінарії полягало в підготовці вчительських кадрів для міських і сільських шкіл воєводства.

Учительська семінарія Кременецького ліцею була навчальним закладом змішаного типу, у якому навчалися і хлопці, і дівчата. Так, у 1928 / 1929 н. р. у семінарії здобували фахову освіту 212 учнів (86 хлопців і 126 дівчат) [2, арк. 2]; у 1933 / 1934 рр. – відповідно, 93 (61 хлопець та 32 дівчини); у 1934 / 1935 рр. – 65 (36 хлопців і 29 дівчат); у 1935 / 1936 рр. – лише 25 (16 хлопців та дев'ять дівчат) [8, с. 20]. Тенденція до зменшення кількості учнів семінарії наприкінці 30-х років, очевидно, зумовлена достатнім кадровим забезпеченням польськомовних середніх шкіл Волині. У 1936 р. після проведення шкільної реформи учительську семінарію Кременецького ліцею було ліквідовано.

Ще одним навчальним закладом, що увійшов до структури ліцею, була гімназія ім. Т. Чацького. Її відкрито у квітні 1921 р. Гімназія забезпечувала підготовку учнів 3–8 класів. Кількість учнів гімназії ім. Т. Чацького постійно зростала. Якщо в 1929 / 1930 н. р. у ній навчалося лише 165 учнів, то вже в 1936 р. – 357 [8, с. 20].

Навчальним закладом проміжного типу між середньою й вищою школою став заснований у 1935 р. педагогіум Кременецького ліцею. Він мав два відділи (гуманітарний та природничий) і займався підготовкою вчительських кадрів. У 1936 / 1937 н. р. в педагогіумі навчалося 75 учнів, переважно поляків [6, арк. 1].

До структури Кременецького ліцею входили також дошкільні установи – дитячі садочки. Перший із них (на 35 місць) відкрито в Кременці в 1924 р. [3, арк. 2]. Згодом ліцей відкрив дошкільні навчальні заклади в Смизі та Білокриниці.

Кадрове забезпечення викладацького складу Кременецького ліцею відбивало політику Польської держави щодо новоприєднаних територій. У 1931 / 1932 н. р. тут працювало 58 учителів, серед яких домінували поляки [4, арк. 3 зв.]. Керівництво ліцею намагалося залучати до викладацької діяльності педагогів найвищої кваліфікації, у т. ч. з академічних середовищ Варшави, Львова, Кракова.

Щодо учнівського складу, то статистичні дані, наведені в щорічних звітах Кременецького ліцею про його роботу, свідчать, що в навчальних закладах ліцею щороку здобувало освіту пересічно 900 учнів (поляків, українців, росіян, німців, чехів, білорусів, євреїв, румунів) [5, арк. 1 зв.]. У перші роки роботи закладу тут навчалися переважно вихідці з польського середовища (біженці-поляки з радянської України, колишні вояки польської армії, діти військових осадників). Водночас відсоток українців – учнів ліцею – був мінімальним. Так, із 919 осіб, які навчалися в Кременецькому ліцеї у 1928 / 1929 н. р., поляків нараховувалося 731 (або 80 %), а українців – лише 71 (8 %) [3, арк. 2 зв.]. Один із викладачів Кременецького ліцею писав у своїх спогадах: «Куратор Пекарський (М. Пекарський – куратор Кременецького ліцею у 1922–1926 рр. – Ю. К.) чудово віддавав собі відчит у виразно представленій, політичній функції Кременецького ліцею. Вважав його острівцем польськості, острівцем, оточеним елементами етнічно нам чужими: українцями, євреями, росіянами. Прагнув робити все, аби він (ліцей) промінував на місцеве середовище польську науку, польську культуру, польську цивілізацію. В такий спосіб розумів продовження ідей Тадеуша Чацького... Пекарський і коло осіб, яке опікувалось відродженням Кременецького ліцею вважали думку про допуск до ліцею українців – профанацією» [13, с. 63].

Із кінця 1920-х рр. ситуація почала дещо змінюватися: української молоді в навчальних закладах ліцею з кожним роком ставало дедалі більше (див. табл. 1).

Таблиця 1

Національний склад учнів Кременецького ліцею (1928–1934 рр.)

Навчальний рік	Національність								усього учнів
	поляки	українці	росіяни	німці	чехи	євреї	білоруси	румуні	
1928 / 1929	731	71	68	1	3	45	–	–	919
1929 / 1930	700	74	71	–	8	49	–	–	902
1932 / 1933	648	116	75	–	6	57	1	–	903
1933 / 1934	655	113	78	2	7	57	1	1	914

Розраховано за: [3, арк. 2 зв.; 4, арк. 1 зв.; 5, арк. 1 зв.].

У 1932 / 1933 н. р. тут навчалось 116 українців, що становило 13 % усіх учнів [4, арк. 1 зв.]. Кількість учнів польської національності хоча дещо й зменшилася, порівняно з початком 1920-х рр., однак вихідці з польського середовища й надалі складали більшість ліцеїстів. Свідченням виразного домінування поляків серед учнів Кременецького ліцею є статистика, яка враховує їх конфесійну приналежність. У 1932 / 1933 н. р. 70,7 % учнів Кременецького ліцею становили римо-католики, 22,4 % – православні, юдеї – 6,3 %, 2 % – греко-католики та протестанти [4, арк. 1 зв.].

За соціальним походженням найчисленнішу групу в ліцеї становили діти – вихідці з родин інтелігенції (лікарів, учителів, службовців, юристів) – 41 %, решта – діти землевласників, заможних селян, промисловців та купців [3, арк. 3]. Понад 70 % учнів Кременецького ліцею походили з Волині. Навчалися тут і вихідці з інших воєводств Польщі, а також із-за кордону (у т. ч. 38 дітей із СРСР) [3, арк. 3].

Зауважимо, що, зважаючи на господарську специфіку регіону, ми простежуємо, що важливим напрямом освітньої діяльності Кременецького ліцею було професійне навчання. До мережі навчальних закладів ліцею входили такі професійно-технічні школи нижчого й середнього типу: державна середня сільськогосподарська школа в с. Білокриниці, середня торгова школа в Кременці, нижча садівнича школа та школа гайових (лісників) у с. Суражі, нижча садівнича школа в с. Лідихові, нижча ремісничо-промислова школа в с. Смізі Дубенського повіту, середня господарсько-реміснична школа в с. Вишнівці [2, арк. 2]. У цих освітніх установах учні ознайомилися з основами сільськогосподарських і технічних наук, багато уваги приділяли вивченню фахових предметів. Так, одна з найбільших на Волині шкіл – ремісничо-промислова школа у с. Вишнівці Кременецького повіту – мала такі відділи, як столярний, механічний, електромонтерний, слюсарний та окремий відділ для навчання дівчат. Кількість учнів школи сягала 100–120 осіб [8, с. 20].

У структурі Кременецького ліцею важливе місце посідали сільськогосподарські навчальні заклади. Волинь була аграрним регіоном, де провідну роль відігравало сільське господарство. Щоправда, рівень агрокультури тут залишався низьким, домінували застарілі методи обробітку землі. На селі гостро постала проблема кваліфікованих кадрів. Тому одним з актуальних завдань, які ставила перед собою воєводська адміністрація в справі піднесення волинського шкільництва, стало поширення фахової освіти серед селян. Ця роль покладалася на навчальні заклади, які повинні готувати фахівців сільськогосподарських спеціальностей.

У 20–30-ті рр. на території Волинського воєводства державні сільськогосподарські навчальні заклади діяли в с. Тростянці Луцького району, у Шубкові Рівненського повіту (державна рільничо-хмелярська школа), Доротичах Сарненського повіту (державна школа рільничого навчання ім. проф. Юзефа Мікуловського-Поморського), Адамівці Ковельського повіту (державна рільнича школа), Гориньгороді Рівненського повіту (державна школа підготовки сільських господинь). Загалом у 1938 р. у п'яти державних рільничих школах на Волині навчалось 187 учнів [1, арк. 95 зв.–96 зв.]. Окремі з них отримували державні стипендії.

Одним з освітніх закладів сільськогосподарського профілю, що входив до структури Кременецького ліцею, була єдина на Волині державна середня сільськогосподарська чоловіча школа в Білокриниці Кременецького повіту. Більшість слухачів школи були поляками. У річному звіті Кременецького ліцею за 1933–1934 рр. наведено дані про національний склад учнів Білокриницької рільничої школи: 138 поляків, 16 українців, вісім росіян, двоє німців, один чех й один білорус [5, арк. 2].

При Кременецькому ліцеї існували також спеціалізовані навчальні заклади – т. зв. народні університети. Їх слухачами була сільська молодь переважно польської та української національності віком 18–26 років. Народним університетам відведено важливу ідеологічну роль у формуванні лояльного ставлення місцевих українців до Польської держави. Як зазначено в одному з річних звітів про роботу Кременецького ліцею, метою діяльності народних університетів було «прагнення до творення братерства двох народів, виховання активних громадян, котрі б працювали над піднесенням культури й добробуту волинського села» [4, арк. 12 зв.].

Перший народний університет на Волині розпочав свою діяльність у 1932 р. у с. Михайлівці Дубенського повіту. Його слухачами стали 17 осіб – сім поляків і 10 українців [4, арк. 12 зв.]. Навчання т. зв. зимового курсу народного університету тривало чотири місяці – із 01 грудня 1932 р. до 01 квітня 1933 р. Програма першого курсу народного університету в Михайлівці включала такі предмети: наука про сучасну Польщу (державний устрій Польщі), громадянське виховання, правознавство, психологія, етика, польська та українська мови, природничі науки, гігієна, кооперація, культура села,

народний театр, господарська бухгалтерія, співи, гімнастика. Окрім указаних предметів, передбачено щоденне годинне читання газет і рефератів із дискусіями на окреслену тему (внутрішня та зовнішня політика держави, культурно-освітні події, хроніка політичного життя). Для слухачів народних університетів організовувались екскурсії до Білокриниці, Кременця, Почаєва, Вишнівця [4, арк. 13 зв.].

У 1930-х рр., за ініціативи Кременецького ліцею, на Волині створюються ще два народні університети – у Ружині Ковельського повіту (1935) та Малинську Костопільського повіту (повинен розпочати роботу в 1939 р.).

Успішне функціонування Кременецького ліцею і його структурних підрозділів забезпечувалося значним економічним потенціалом закладу. Господарство ліцею складалося з лісових володінь, земельних угідь та промислових підприємств. Ліцей перебував на повному самофінансуванні.

Уже на початку 1920-х рр. для економічної підтримки й повноцінного функціонування закладу в користування ліцею уряд передав Кременецьке лісництво з орними землями та луками, а також угіддя в Білокриницькому, Лішнянському, Почаївському, Смигівському, Радивилівському, Козинському, Княгининському, Милостівському, Дублянському лісництвах Кременецького повіту [2, арк. 3]. Площа лісових володінь Кременецького ліцею в 1938 р. сягала близько 40 тис. га, що становило 1/3 усіх лісових масивів тодішнього Волинського воєводства [8, с. 22].

У 1920–1930-х рр. ліцей володів також значними земельними угіддями. Вони поділялися на фільварки, котрих у 1925 р. нараховувалося п'ять [2, арк. 3]. До володінь ліцею належали також сади, пасіка, тваринницьке та рибне господарство.

Чималий дохід ліцею приносили промислові підприємства, які перебували в його власності. Найбільш прибутковими з них були заклади лісопереробної промисловості. Це тартаки в Смізі, Суражі й навіть у Львові, де, окрім лісопильні, ліцей володів меблевою фабрикою [2, арк. 3]. Окрім того, у власності ліцею перебували млини, фабрики з виробництва вапна, цегельня на території Кременецького повіту.

Наявність власних коштів і їх ефективне використання забезпечили можливість Кременецькому ліцею фінансувати не лише власні науково-освітні проекти, а й діяльність багатьох польських освітніх і культурних інституцій на території Волинського воєводства. У 1927–1930 рр. загальний розмір цієї допомоги становив 270 тис. зл., із них 46 тис. зл. виділено на розвиток різних форм позашкільної роботи Волинського кураторіуму, 6 тис. зл. – на будівництво й ремонт римо-католицьких храмів, 10 тис. зл. – на будівництво початкових шкіл. 9 тис. зл. фінансової допомоги від ліцею отримала Польська шкільна матица, 20 тис. зл. – Волинський союз сільської молоді, 5 тис. зл. – учительська семінарія Польської шкільної матиці в Луцьку, 3 тис. зл. – польський театр у Луцьку. Важливою статтею видатків ліцею були стипендії для незаможних і здібних учнів. Для цих цілей ліцей виділив 67 тис. зл. [13, s. 248].

Успішна фінансова діяльність ліцею давала йому змогу створювати наукові підрозділи, які не передбачали державного фінансування. Одним із них стала бібліотека. Станом на 1933 р. бібліотека Кременецького ліцею нараховувала 8 917 томів книг, із яких 45 – стародруки та рукописи [4, арк. 14].

Ще одним науковим і культурним центром Кременецького ліцею був Музей Кременецької землі ім. д-ра Віллібальда Бессера, відкритий у 1937 р. Основу колекції музею склали етнографічні, історичні, археологічні матеріали. Окремий зал присвячено історії Волинського (Кременецького) ліцею [8, с. 22].

Важливе місце в науковій роботі Кременецького ліцею займав Волинський науково-дослідний інститут, заснований у червні 1938 р. До роботи в ньому, окрім місцевих науковців, запрошено представників провідних польських академічних установ. Очолив інституцію проф. С. Кульчицький. Діяльність інституту зосереджувалася в гуманістичній, етнографічній, фізико-географічній, господарській та економічній секціях [9, с. 85–88].

Важливим доповненням до навчально-виховної та наукової роботи, яку проводив цей заклад, були різні форми позашкільного дозвілля учнів. У ліцеї діяли красзнавче товариство, яке об'єднувало аматорів туристичного руху (68 осіб), спортивний гурток (секції спортивних ігор, легкої атлетики, хокею, лиж), що нараховував 67 осіб, літературний гурток (204 члени), гурток лісників (65 осіб) і гурток землеробів (64 осіб) [4, арк. 9 зв.–12].

Велику увагу в ліцеї приділяли естетичному вихованню учнів. При учительській семінарії діяли музичні курси гри на фортепіано та скрипці. Їх відвідувало 40 осіб. Заняття з музики проводили як

місцеві вчителі, так і запрошені професори Варшавської консерваторії [3, арк. 6]. Шкільні та державні свята в Кременецькому ліцеї часто проходили за участю симфонічного оркестру рільничої школи в Білокриниці. Гімназійна й семінаристська молодь складала основу учнівського хору Кременецького ліцею, відомого в ті часи далеко за межами Кременеччини. У ліцеї постійно влаштовували художні виставки, а також фотовиставки, на яких виставляли свої роботи учні художнього гуртка у Вишнівці та члени фотогуртка в Кременці [3, арк. 6 зв.].

Отже можна зробити висновок, що, Кременецький ліцей був важливим осередком громадського, освітнього, наукового, культурного життя міжвоєнної Волині. Він відіграв помітну роль у розвитку освіти та науки на західноволинських землях. Поряд із цим у діяльності цього навчального закладу в 1920–1930-х рр. чітко відстежено його політико-ідеологічну функцію – залучення місцевої молоді до традицій польської освіти, мови та культури, її поступова інтеграція до польського культурного простору, що є перспективою подальших досліджень у цьому напрямі.

Джерела та література:

1. Державний архів Волинської області, ф. 46, оп. 6, спр. 229.
2. Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО), ф. 131, оп. 1, спр. 2.
3. ДАТО, ф. 131, оп. 1, спр. 7.
4. ДАТО, ф. 131, оп. 1, спр. 9.
5. ДАТО, ф. 131, оп. 1, спр. 10.
6. ДАТО, ф. 131, оп. 1, спр. 269.
7. Доброчинська В. Професійне шкільництво Західної Волині (1921–1939) / В. Доброчинська // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : наук. вісн. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне, 2008. – Вип. 14. – С. 123–129.
8. Оболончик Н. Організаційно-структурні засади діяльності Кременецького ліцею в 1920–1930 рр. / Н. Оболончик // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. 2001. – № 10. – С. 19–23.
9. Оболончик Н. Волинський науковий інститут при кременецькому ліцеї (1938–1940 рр.) / Н. Оболончик // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету. – Луцьк, 2002. – Вип. 7. – С. 85–88.
10. Скакальська І. Б. Трудове виховання і професійна підготовка в діяльності Кременецького ліцею 20–30-х рр. XX століття / І. Б. Скакальська // Трудова підготовка в закладах освіти. – Педагогічна преса, 2011. – № 4. – С. 18–21.
11. Шмит А. Кременецький ліцей як зразок просвітницької моделі школи на території України у першій половині XIX століття / А. Шмит ; пер. з пол. Миколи Стронського. – Кременець, 2012. – 235 с.
12. «Ateny Wołyńskie» – między historią a współczesnością. «Волинські Афіни» – між історією і сучасністю / pod red. Andrzeja Szmyta i Henryka Strońskiego. – Olsztyn ; Кременець, 2015. – 484 с.
13. Mędrzecki W. Inteligencja polska na Wołyniu w okresie międzywojennym / W. Mędrzecki. – Warszawa, 2005. – 331 s.

Крамар Юрий. Кременецкий лицей в системе образовательных заведений Второй Речи Посполитой. В статье исследуется деятельность одного из ведущих учебных заведений межвоенной Волины – Кременецкого лицея. Проанализирована структура лицея, исследованы национальный состав его учеников и кадровое обеспечение преподавательского состава. Обращается внимание на формы внешкольного досуга учеников. Отдельно выделены научно-культурные институции, входившие в структуру Кременецкого лицея: библиотека, музей, а также Волинский научно-исследовательский институт. Подчеркивается, что успешное функционирование лицея и его структурных подразделений обеспечивалось значительным экономическим потенциалом заведения, которое владело собственными лесными и земельными угодьями, промышленными и перерабатывающими предприятиями. Подытожено, что лицей играл заметную роль в развитии образования и науки на западноволинских землях. В то же время именно этому учебному заведению отводилась особая роль в распространении польской культуры на Волини в 1920–1930-х гг.

Ключевые слова: Волинь, межвоенный период, образовательная система, лицей, польская культура.

Kramar Jurii. Kremenetski Liceum in the Structure of Educational Establishments in the Second Polish Republic. The article lights up the activity of one of the leading educational establishment – Kremenetski liceum in the interwar Volyn. The structure of the lyceum is analysed, the national component of its students and skilled providing of teaching staff are investigated. Attention is paid to the forms of out-of-school leisure of students. It is illuminated the activity of scientifically-cultural establishments, that functioned in the component of Kremenetski lyceum – libraries, museum, Volyn research institute. It is noticed that successful functioning of lyceum and its structural subdivisions

were provided by considerable economic potential of establishment, that had own forest and land areas, industrial and processing enterprises. It is summarized, that the liceum played a noticeable role in the development of education and science on the western lands of Volyn. At the same time an important role was given to this educational establishment in the distribution of Polish cultural influences in Volyn in 1920–1930th.

Key words: Volyn, interwar period, educational system, lyceum, polish culture.

Стаття надійшла до редколегії
26.09.2016 р.

УДК 94(477.82-2)«1919/1939»:[930.253:352]

Галина Малєончук

Джерела з історії Луцька 1919–1939 рр. у фондах Державного архіву Волинської області

Охарактеризовано основні види джерел з історії Луцька 1919–1939 рр., що належать до фондів Державного архіву Волинської області. Виокремлено поточну документацію міських органів влади, статутні документи, статистичні матеріали, листи, періодичну пресу. Також систематизовано джерела за тематичним принципом.

Ключові слова: Луцьк, Державний архів Волинської області, архівні джерела, класифікація історичних джерел.

Постановка наукової проблеми та її значення. У 1919–1939 рр. Луцьк входив до складу Польської Республіки міжвоєнного періоду. Місто було центром Волинського воєводства. Інкорпорація територій, на яких домінувало українське населення, супроводжувалася не лише природними інтеграційними процесами, а й активним утручанням держави у всі сфери політичного, економічного, соціального, культурного та релігійного життя. Результатом такої політики стала зміна загального образу Луцька з провінційного повітового міста колишньої Російської імперії на центр польського політичного, соціально-економічного та культурного життя Волині. Основний масив джерел для дослідження історії Луцька 1919–1939 рр. зберігається у фондах Державного архіву Волинської області (далі – Держархів Волинської області).

Аналіз досліджень цієї проблеми. Інформаційний потенціал матеріалів із фондів Держархіву Волинської області, що висвітлюють історію Луцька 1919–1939 рр., належно не розкритий у науковій літературі. Проте варто згадати публікації Володимира Гики [1; 2], у яких автор охарактеризував наповненість фондів Держархіву Волинської області, хоча при цьому не виділив документи до історії міжвоєнного періоду. Антоніна Кравчук виклала історію Волинського краєзнавчого музею за документами згаданого архіву [18]. Зазначимо, що певні аспекти теми відобразили у своїх працях дослідники історії Волині 1919–1939 рр. (Ю. Крамар [19], О. Разиграєв [20], А. Шваб [22], М. Філіпович [21]).

Мета статті – огляд джерел з історії міжвоєнного Луцька, що зберігаються в Держархіві Волинської області, спроба з'ясувати їх інформаційний потенціал, показати, які аспекти життя міста в досліджуваний період можна вивчити, використовуючи фонди зазначеного архіву.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Матеріали з Держархіву Волинської області, які є джерелами з історії Луцька в 1919–1939 рр., можна поділити на поточну документацію органів міської влади, статутні документи громадських організацій, статистичні матеріали, листи, періодичну пресу. Вони висвітлюють різні аспекти громадсько-політичного, соціально-економічного та культурного розвитку Луцька 1919–1939 рр.

Становлення й функціонування органів польської влади та самоврядування найповніше простежено за документами фонду 158 «Магістрат міста Луцька, м. Луцьк Волинського воєводства, 1919–1939 рр.». Так, з розпоряджень волинського воєводи дізнаємося, що магістрат міста складався з таких відділів та підрозділів: загальний (організаційний, статистичний, правничий, господарський,